

การเริ่มกระบวนการพิจารณาข้อพิพาทในศาลรัฐธรรมนูญ

การที่ผู้มีสิทธิเริ่มคดีโดยการฟ้องหรือยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อเริ่มกระบวนการพิจารณานั้น ตามหลักกฎหมายแล้วผู้นั้นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมายสารบัญญัติหรือตามกฎหมายรัฐธรรมนูญให้ผู้นั้นดำเนินคดีต่อศาลได้และจะต้องได้รับความกระทบกระเทือนสิทธิหรือมีการโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลคนนั้น กล่าวคือผู้ฟ้องหรือผู้ร้องนั้นจะต้องมีประโยชน์ที่คุ้มครองในทางกฎหมายในขณะยื่นคำฟ้องหรือคำร้อง ประโยชน์ที่คุ้มครองในทางกฎหมายนั้นจะเป็นเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ต้องพิจารณาก่อน (pre-requisite) ฉะนั้น ในกรณีใดก็ตามที่ไม่มีประโยชน์ที่คุ้มครองในทางกฎหมายแล้ว ในกรณีนั้นศาลก็ต้องสั่งไม่รับคำฟ้องหรือคำร้องขอไว้พิจารณา คดีใดไม่มีประโยชน์ที่คุ้มครองทางกฎหมาย ศาลจะก้าวล่วงไปพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดในเนื้อหาของคดีนั้นไม่ได้ ดังนั้น การเริ่มกระบวนการพิจารณาโดยการยื่นคำร้องในศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่จะต้องศึกษาในบทนี้

3.1 ข้อความทั่วไป

การเริ่มกระบวนการพิจารณามีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับหลักการกำหนดกระบวนการพิจารณา ซึ่งอาจแยกได้เป็น 2 หลักการคือคือหลักการกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยคู่ความ (Dispositionsgrundsatz) กับหลักการกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยศาล (Offizialmaxime) หลักการกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยคู่ความเป็นหลักที่ตอบคำถามว่าใครเป็นผู้มีอำนาจที่จะกำหนดการดำเนินไปหรือทิศทางของคดี หลักกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยคู่ความนั้นหมายความว่า คู่ความในคดีมีอำนาจที่จะกำหนดเนื้อหาของข้อพิจารณา และการดำเนินกระบวนการพิจารณาทั้งหมด เช่น หากคู่ความในคดีประสงค์จะถอนคดีก็เป็นอำนาจของคู่ความที่จะกระทำได้ ศาลไม่อาจขัดขวางความประสงค์ของคู่ความที่จะกระทำได้ หลักการกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยคู่ความนี้เป็นหลักที่ใช้ในคดีแพ่ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความอิสระของบุคคลอันเป็นพื้นฐานของหลักกฎหมายเอกชน ตรงกันข้ามกับหลักในการดำเนินคดีในทางอาญา ซึ่งถือหลักกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยศาล โดยได้

¹ บรรเจิด สิงคะเนติ, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2544), น.166.

กำหนดให้เป็นอำนาจของรัฐในการกำหนดการดำเนินการในทางคดีอาญา สำหรับข้อพิพาทในศาลรัฐธรรมนูญจะใช้หลักการกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยคู่ความหรือหลักการกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยศาลแค่ไหนยังขัดแย้งกันอยู่

ตามกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันนั้น การจะนำหลักการกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยคู่ความ หรือหลักการกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยศาลมาใช้ในคดีศาลรัฐธรรมนูญแค่ไหนเพียงใดนั้นอาจแยกพิจารณาได้ 3 กรณี

ก.การเริ่มต้นกระบวนการพิจารณา ในกรณีนี้ให้ใช้หลักการกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยคู่ความสำหรับคดีทุกประเภท ดังที่ได้กล่าวมาแล้วตอนต้น การเริ่มกระบวนการพิจารณาของศาลนั้นจำเป็นต้องมีการยื่นคำร้องก่อนเสมอ ตามหลักการยื่นคำร้อง

ข.การกำหนดเนื้อหาของคดี ตามหลักแล้วผู้ยื่นคำร้องจะเป็นผู้กำหนดเนื้อหาของคดี แต่อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีก็มีการกำหนดข้อยกเว้นไว้ตามกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ สหพันธ์รัฐเยอรมันที่ยอมให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถที่จะวินิจฉัยคดีนอกเหนือไปจากที่ผู้ยื่นคำร้องได้เสนอไว้ ในกรณีที่ศาลเห็นว่า เรื่องนั้นเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทั่วไปในกรณีนี้ก็จะไม่นำหลักที่ว่าไม่ให้ศาลวินิจฉัยเกินคำขอหรือคำร้องมาใช้ เช่นกรณีการวินิจฉัยข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 67 หรือกรณีที่ศาลพิจารณาว่า บทกฎหมายใดกฎหมายหนึ่งขัดกับรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 78 ศาลอาจพิจารณาว่าบทบัญญัตินั้น ๆ ขัดกับรัฐธรรมนูญได้ ถึงแม้ผู้ร้องจะมีได้เสนอประเด็นมายังศาล

ค.การสิ้นสุดคดี ปัญหาส่วนใหญ่ของหลักการกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีโดยคู่ความนั้นเป็นปัญหาเกี่ยวกับการขอถอนคำร้อง ตามกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญเยอรมัน ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า การถอนฟ้องคดีเกี่ยวกับประธานาธิบดี² และคดีฟ้องผู้พิพากษา³ นั้นให้ขึ้นอยู่กับคู่ความในคดี ส่วนกรณีอื่น ๆ นั้นจะถอนคำร้องนั้นจะต้องพิจารณาเงื่อนไขในด้านผลประโยชน์มหาชนในคดีนั้น ๆ ด้วย ซึ่งในกรณีที่มิมีประโยชน์มหาชน เรื่องดังกล่าวจะต้องได้รับความยินยอมจากศาลรัฐธรรมนูญ

²Federal Constitutional Court Act : Article 52 (2) " Impeachment shall be revoked by the president of the body making the application by sending a copy of the decision to the Federal Constitutional Court"

³ Federal Constitutional Court Act : Article 58 (4) " The impeachment shall be sustained before the Federal Constitutional Court by a person commissioned by the Bundestag"

3.2 การเริ่มกระบวนการพิจารณา

ไม่ว่าจะเป็นศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญการเริ่มกระบวนการพิจารณาในศาลมีลักษณะเช่นเดียวกันคือต้องเริ่มด้วยคำฟ้องหรือคำร้อง เนื่องจากศาลไม่สามารถเริ่มกระบวนการพิจารณาด้วยตนเองไม่ว่าเหตุใด ๆ นอกจากจะมีกฎหมายกำหนดให้ศาลสามารถเริ่มกระบวนการพิจารณาเองได้ อย่างเช่น ศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันอาจเริ่มกระบวนการพิจารณาเองได้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติในมาตรา 105 ของรัฐธรรมนูญที่ว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือเป็นข้อยกเว้นของหลักทั่วไปที่ว่าศาลจะดำเนินกระบวนการพิจารณาได้ก็ต่อเมื่อมีคำร้องขอตามบทบัญญัติมาตราดังกล่าวเป็นบทบัญญัติให้อำนาจศาลในการทำตนเองให้บริสุทธิ์ (Selbstreinigung) กล่าวคือ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ อาจลงมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการทั้งหมดมอบอำนาจให้ประธานาธิบดีสั่งให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งไม่สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้ติดต่อกันเป็นเวลานานให้เกษียณอายุรัฐการก่อนกำหนด หรือมอบอำนาจให้ประธานาธิบดีถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่กระทำการอันเสื่อมเสียต่อเกียรติยศชื่อเสียงหรือตุลาการรัฐธรรมนูญที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเกินกว่าหกเดือน หรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่จงใจใช้ อำนาจขัดต่อหน้าที่ตามกฎหมายอย่างชัดแจ้งออกจากตำแหน่งได้⁴ นอกจากนี้ศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันยังมีอำนาจในการกำหนดมาตรการชั่วคราวก่อนมีคำพิพากษาได้ โดยไม่ต้องมีคำร้อง⁵ ซึ่งการเริ่มกระบวนการพิจารณาดังกล่าวศาลรัฐธรรมนูญไทยไม่มีอำนาจในการเริ่มกระบวนการพิจารณา ได้เองเช่นเดียวกับศาลรัฐธรรมนูญเยอรมัน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะเริ่มกระบวนการพิจารณาได้ก็ต่อเมื่อมีการร้องขอ ตามหลักการยื่นคำร้อง หลักการยื่นคำร้องหมายความว่า การเริ่มต้นพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งนั้นจะต้องเริ่มมาจากบุคคลหรือองค์กรภายนอกที่มีสิทธิในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญไม่อาจจะเป็นผู้เริ่มพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งได้โดยความประสงค์ของศาลรัฐธรรมนูญเอง ถึงแม้ศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และมีภาระหน้าที่สำคัญในการคุ้มครองรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญเองก็ไม่อาจที่จะใช้สถานะนั้นเพื่อริเริ่มการพิจารณาคดีใดคดีหนึ่งด้วย

⁴ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีของศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศกับศาลรัฐธรรมนูญไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546) น.47.

⁵ รัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน มาตรา 32 , วรเจตน์ ภาคีรัตน์ , เพ็ญอ้าง, น.259.

ตนเองได้⁶ ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าศาลรัฐธรรมนูญต้องผูกพันกับคำร้องที่ผู้มีสิทธิเริ่มคดียื่นเสนอต่อศาล

ในการยื่นคำร้องนั้นจะต้องยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยลักษณะคำร้องทั่วไปนั้นต้องมีลักษณะคือต้องทำเป็นหนังสือหรือลายลักษณ์อักษรและมีรายการที่เป็นสาระสำคัญตามที่ กฎหมายกำหนดพร้อมทั้งเหตุผลและหลักฐานที่สนับสนุนคำร้องโดยชัดแจ้ง ลักษณะคำร้อง ของศาลรัฐธรรมนูญไทยนั้น ได้กำหนดในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาล รัฐธรรมนูญ ข้อ 6 ซึ่งในศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันและออสเตรียก็มีกำหนดไว้ในลักษณะเดียวกัน คือให้คำร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร⁷ และหลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็น หลักเกณฑ์ที่ใช้ทั่วไปใช้กับคำร้องในทุกประเภท นอกจากนี้คำร้องจะต้องยื่นโดยผู้มีสิทธิเริ่มคดี ตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้นด้วย

3.3 การยื่นคำร้องและผลทางกฎหมายของการยื่นคำร้องในกระบวนการพิจารณา

3.3.1 การยื่นคำร้องในกระบวนการพิจารณา

การยื่นคำร้องนั้นโดยหลักการยื่นคำร้องนั้นหมายถึงการเริ่มต้นพิจารณาคดี การเริ่มต้นจะต้องมาจากบุคคลหรือองค์กรที่มีสิทธิในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยอ้างอิงแห่งสิทธิตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ในประเทศเยอรมันนั้น 8 ในการยื่นคำร้องต้องยื่นคำร้องไปที่ศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่ผู้ร้องไปยื่นคำร้องหรือส่งคำร้องไปยังหน่วยงานอื่น จะถือว่าคำร้องนั้นได้ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ต่อเมื่อคำร้องนั้นได้มาถึงศาลรัฐธรรมนูญและได้มีการประทับรับฟ้อง ความล่าช้าอันเกิดจากการที่ยื่นคำร้องไปยังหน่วยอื่นและหน่วยงานอื่นต้องส่งคำร้องต่อมายังศาลรัฐธรรมนูญตกอยู่ใน

⁶ บรรเจิด สิงคะเนติ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1 , น.264.

⁷ ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญติ มาตรา 23 " คำร้องซึ่งเริ่มกระบวนการพิจารณาให้ทำเป็นลายลักษณ์อักษรและส่งไปยังศาลรัฐธรรมนูญในคำร้องให้ระบุเหตุผล ให้ระบุพยานหลักฐานที่จำเป็นไปพร้อมกับคำร้องนั้น..." ศาลรัฐธรรมนูญ ออสเตรีย กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐออสเตรีย มาตรา 15 (1) บัญญัติว่า " คำร้องต่าง ๆ ที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 137 ถึง มาตรา 145 ของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ให้ทำเป็นลายลักษณ์อักษร " ดู วรรณ ภาศิริรัตน์ , อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น.257 และ น.280.

⁸ วรรณ ภาศิริรัตน์ , อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น.45-46.

ความรับผิดชอบของผู้ยื่นคำร้องเอง และการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อเริ่มกระบวนการพิจารณาจะกระทำได้แต่เฉพาะผู้มีสิทธิเสนอคำร้องตามที่ได้ระบุเอาไว้เท่านั้น และในกรณีที่ผู้ยื่นคำร้องไม่ใช่เป็นผู้มีสิทธิเสนอคำร้องได้ตามกฎหมาย ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องปฏิเสธไม่รับคำร้องไว้พิจารณาตั้งแต่ต้น จะเข้าไปวินิจฉัยในเนื้อหาไม่ได้ยิ่งไปกว่านั้น ศาลรัฐธรรมนูญจะใช้กฎหมายโดยเทียบเคียง (Analogy) ให้ความหมายของผู้มีสิทธิเสนอคำร้องครอบคลุมกว้างขวางออกไปเพื่อให้ตนมีสิทธิรับคำร้องไว้พิจารณาไม่ได้เช่นกัน และนอกจากนี้คำร้องก็จะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมทั้งแสดงผลตลอดจนอ้างอิงพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่จำเป็น โดยเหตุผลในคำร้องถือเป็นสาระสำคัญของคำร้อง

สำหรับประเทศไทยตามข้อกำหนดรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2546 ข้อ 4. ได้ให้นิยามคำร้อง หมายความว่า “บรรดาคำร้อง คำขอ ความเห็น คำเสนอ คำกล่าวหา คำแก้ข้อกล่าวหา คำคัดค้าน ที่ยื่นต่อ ศาลเพื่อพิจารณาวินิจฉัย” โดยหมวดที่ 2 เรื่องการยื่น การถอน และการจำหน่ายคำร้อง ของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ฯ ข้อ 6 ได้กำหนดรูปแบบของคำร้อง ให้คำร้องต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ถ้อยคำสุภาพและมีรายการ ดังต่อไปนี้

1. ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง
2. ระบุมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่เกี่ยวกับเหตุในคำร้อง
3. ระบุเรื่องอันเป็นเหตุที่ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง
4. มีคำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไรพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดย

ชัดแจ้ง

5. ลงลายมือชื่อผู้ร้อง

แต่ในกรณีที่เป็นการทำและยื่นหรือส่งคำร้องแทนผู้อื่น ต้องแนบใบมอบฉันทะให้ทำการดังกล่าวไปด้วยคำร้องต้องยื่นพร้อมสำเนาคำร้องและเอกสารประกอบโดยข้อความถูกต้อง เป็นอย่างเดียวกัน จำนวนยี่สิบชุด

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับรูปแบบของการยื่นคำร้องที่กำหนดให้คำร้องต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและต้องแสดงผลประกอบพร้อมบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องนั้น ตามที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่าระบบกฎหมายของเยอรมันและออสเตรเลียไม่ค่อยจะแตกต่างกันมากนัก แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับการระบุผู้ยื่นคำร้องนั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายของเยอรมันและออสเตรเลียพบว่ามีความชัดเจนและเป็นระบบมากกว่าของศาลรัฐธรรมนูญไทย เนื่องจากในคดีบางประเภทเช่นกรณีการยื่นคำร้อง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อม เพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 262 ได้กำหนดให้

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกทั้งสองสภารวมกันจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่ง ในสิบของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ของทั้งสองสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิก วุฒิสภา หรือสมาชิกทั้งสองสภารวมกันจำนวนไม่น้อยกว่ายี่สิบคนแล้วแต่กรณี ต้องเสนอเรื่องให้ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภาแล้วแต่กรณีเป็นผู้เสนอเรื่องไปยัง ศาลรัฐธรรมนูญ จากตัวอย่างในมาตรา 262 นี้เห็นได้ว่าไม่มีความชัดเจนของผู้ยื่นคำร้องว่าใคร เป็นผู้ ยื่นคำร้อง แต่หากพิจารณาในทางรูปแบบต้องถือว่าประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธาน วุฒิสภา หรือ ประธานรัฐสภาเป็นผู้ยื่นคำร้อง ในความจริงผู้เสนอที่แท้จริงคือกลุ่มสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎรหรือ สมาชิกวุฒิสภา ซึ่งในระบบกฎหมายเยอรมันและออสเตรเลียไม่พบปัญหาในกรณีดังกล่าว เช่นระบบ ศาลรัฐธรรมนูญไทยดังที่ได้กล่าวมาในบทที่ 2 แล้ว การที่ไม่มีความชัดเจนดังกล่าวนี้ส่งผลต่อการระบุ ชื่อคู่ความเพราะในคำร้องจะต้องระบุชื่อคู่ความว่าบุคคลใดเป็นผู้ร้องและผู้ถูกร้องเพื่อการทำคำ วินิจฉัยของศาลจะได้มีความชัดเจน

3.3.2 ผลทางกฎหมายในการยื่นคำร้อง

การยื่นคำร้องและเมื่อศาลรับคำร้องไว้พิจารณานั้น มีผลทำให้คดีนั้นอยู่ในระหว่าง พิจารณา⁹ คำว่า “คดีอยู่ในระหว่างพิจารณา” (Rechshängigkeit) คือสภาพของการเป็นคดีที่ได้เข้าสู่ ศาลใดศาลหนึ่งโดยศาลมีคำสั่งรับคำฟ้องแล้ว และสภาพดังกล่าวนี้จะคงมีอยู่ต่อไปจนกว่าคดีนั้นจะจบ ลึกลง ผลของการเป็นคดีอยู่ในระหว่างพิจารณานั้น มีผลในทางวิธีพิจารณาความดังต่อไปนี้คือ เมื่อ คดีใดคดีหนึ่งเป็นคดีอยู่ในระหว่างพิจารณาแล้ว กฎหมายห้ามไม่ให้โจทก์ยื่นคำฟ้องเรื่องเดียวกันนั้น ต่อศาลเดียวกันหรือต่อศาลอื่นอีก นอกจากนี้ “วัตถุแห่งการพิพาท” ของคดีที่อยู่ในระหว่างการ พิจารณาจะนำไปเป็น “วัตถุแห่งการพิพาท” ของคดีที่สองในขณะเดียวกันโดยคู่ความคนเดียวกันไม่ได้ เพราะจำเลยและศาลไม่ชอบที่ต้องทำงานซ้ำสองในเรื่องเดียวกัน เหตุผลของการมีข้อห้ามนี้ไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็เพื่อไม่ให้คำชี้ขาดตัดสินคดีของศาลขัดแย้งกันเอง ซึ่งการที่คำชี้ขาดของศาล ขัดแย้งกันเองย่อมจะทำให้ประโยชน์จากคำพิพากษาหรือคำสั่งที่คู่ความได้รับกลายเป็นสิ่งที่ไร้ ประโยชน์ไปได้ ยิ่งกว่านั้นคำชี้ขาดตัดสินของศาลที่มีความขัดแย้งกันเองยังบ่อนทำลายความเชื่อถือ ศรัทธาต่อกระบวนการยุติธรรมของรัฐอีกด้วยเหตุนี้ คดีอยู่ในระหว่างพิจารณาจึงไม่เป็นเพียงแต่ข้อ

⁹ โปรดดู คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคการดำเนินคดี, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), น.252-254.

ต่อสู้ของจำเลยเท่านั้น หากแต่เป็น ข้อโต้แย้งเรื่องอำนาจ ที่ศาลจะต้องหยิบยกขึ้นกล่าวโดยพลการ ด้วยตนเอง

ดังนั้น มีสิทธิยื่นคำร้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีอำนาจ เต็มในการพิจารณาคำร้องดังกล่าว และมีผลทางกฎหมายดังนี้คือ

1) คำร้องทำให้ศาลต้องกำหนดขอบเขตและประเภทวิธีพิจารณาให้เหมาะสมกับคำร้องที่ยื่นมา ซึ่งในกรณีดังกล่าวในระบบกฎหมายเยอรมันและออสเตรเลียมีการแยกประเภทวิธีพิจารณาคดีตามแต่ละประเภทคดีของศาลรัฐธรรมนูญ

2) คำร้องที่ยื่นมีผลทำให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องผูกพันตามวัตถุประสงค์แห่งการพิพาท ที่ปรากฏในคำร้องนั้น

3) เมื่อคำร้องที่เสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญทำให้เป็นคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล มีผลทำให้จะมีการเสนอคำร้องในเรื่องเดียวกันอีกต่อศาลไม่ได้ หากมีการเสนอขึ้นมาก็ถือว่าเป็นการฟ้องซ้อน ซึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 173 วรรค 1 (1) กำหนดว่า นับแต่เวลาที่ไต่ยื่นคำฟ้องแล้ว คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาและผลแห่งการนี้ (1) ห้ามไม่ให้โจทก์ยื่นคำฟ้องเรื่องเดียวกันนั้นต่อศาลเดียวกันหรือต่อศาลอื่น และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเยอรมัน มาตรา 261 วรรค 3 ก็กำหนดไว้ในทำนองเดียวกันว่าห้ามมีการเสนอคำร้องในเรื่องเดียวกันต่อศาล นอกจากนี้หากปรากฏภายหลังว่าสภาพการณ์อันเป็นเหตุให้ต้องยื่นคำร้องได้เปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงสภาพดังกล่าวก็ไม่มีผลกระทบต่อเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องที่อยู่ระหว่างการพิจารณาแล้ว (perpetuatio fori)

ปัญหาที่พบในเรื่องการยื่นคำร้องของศาลรัฐธรรมนูญไทยนั้นสามารถแยกได้ดังนี้คือ 1) ปัญหาเรื่องการระบุดูความในคดีบางประเภทที่ผู้ร้องกับผู้มีสิทธิเริ่มคดีเป็นคนละบุคคล 2) ปัญหาคำร้องที่เคยยื่นเรื่องในประเด็นดังกล่าวให้ศาลวินิจฉัยแล้ว และคำร้องที่เสนอเข้ามามีผู้เสนอเรื่องในประเด็นเดียวกันให้ศาลพิจารณาอยู่ ศาลจะใช้ฐานอำนาจจากบทบัญญัติกฎหมายใดในการปฏิเสธที่จะไม่พิจารณาคำร้อง

3.4 การแก้ไขเพิ่มเติมคำร้อง

ความหมายของการแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องหรือคำร้องในทางรัฐธรรมนูญนั้น ก่อนที่จะต้องพิจารณาถึงความหมายของการแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้อง สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจก่อนคือเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่นำมาฟ้อง คือ “ข้อหา” หรือ “ข้อพิพาท” อันมีความเกี่ยวพันและเป็นหัวใจในการแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องหรือคำร้อง ซึ่งจะขอยกตัวอย่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172

วรรคหนึ่ง เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการอธิบาย บัญญัติว่า "ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 57 ให้โจทก์เสนอข้อหาของตนโดยทำคำฟ้องเป็นหนังสือยื่นต่อศาลชั้นต้น" และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134, 158 ก็มีคำว่า "ข้อหา" ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติเช่นเดียวกัน¹⁰ "ข้อหา" ในวิธีพิจารณาความอาญา คือเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ถูกก่อขึ้น ข้อหาจึงเป็นสิ่งที่ต้องพิสูจน์กันในคดี และเป็น "วัตถุแห่งคดี" (Prozessgegenstand) โดยนัยเดียวกัน "ข้อหา" ในวิธีพิจารณาความแพ่งก็คือ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ของคดีแพ่ง และตามปกติคดีแพ่งจะเป็นเรื่องพิพาทกัน ดังนี้ "ข้อหา" ในคดีแพ่งจึงเป็น "วัตถุแห่งคดี" (Prozessgegenstand) และเป็นวัตถุแห่งการพิพาท (Streitgegenstand) ที่โจทก์ต้องเสนอต่อศาลโดยทำเป็นคำฟ้อง การที่ต้องกำหนด "วัตถุแห่งการพิพาท" ให้แจ้งชัดก็เพราะว่าในทางแพ่งนั้น ผู้ฟ้องมีเสรีภาพเหนือวัตถุแห่งคดี" (Dispositionsfreiheit) และการกำหนดกรอบของคดีแพ่งย่อมเท่ากับเป็นการปิดกั้นไม่ให้ศาลและคู่ความดำเนินการในเรื่องอื่นที่มีได้เสนอเข้ามาในคดี

เมื่อเข้าใจความหมายของ "ข้อหา" หรือ "วัตถุแห่งการพิพาท" แล้ว จึงพิจารณาถึงความหมายของ¹¹ "การแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้อง" คือ การแก้ไข "ข้อหา" หรือแก้ไข "วัตถุแห่งการพิพาท" เหตุนี้ความหมายและกรอบของการแก้ไขคำฟ้องจึงเป็นปัญหาทำนองเดียวกับความหมายและกรอบของ "วัตถุแห่งการพิพาท" ในกรณีที่ "วัตถุแห่งการพิพาท" ได้ถูกกำหนดโดยคำขอบังคับและข้อเท็จจริงในคดีซึ่งกรณีดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นเสมอใน "การฟ้องให้กระทำ" การแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องย่อมเกิดขึ้นในทันทีที่มีการเปลี่ยนแปลงคำขอบังคับหรือข้อเท็จจริงในคดีนั้น

ตามที่กล่าวถึงความหมายของการแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องหรือคำร้องข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าการแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องนั้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัตถุแห่งการพิพาท ในคดีทางรัฐธรรมนูญหรือมหาชนก็เช่นกันที่จะต้องมีการกำหนดอย่างชัดเจนในการแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องว่าจะอนุญาตให้แก้ไขเพิ่มเติมในกรณีใดบ้างหรือมีกำหนดระยะเวลาในการแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องหรือคำร้องอย่างไรเพื่อไม่เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบในทางคดี ดังนั้น เมื่อมีการยื่นคำร้อง คำร้องดังกล่าวอาจไม่สมบูรณ์หรือขาดตกบกพร่องในข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานใด ๆ ที่สมควรเสนอให้ศาลพิจารณานั้น ภายหลังยื่นคำร้องผู้ยื่นคำร้องต้องการแก้ไขคำร้องหรือเพิ่มเติมคำร้องไม่ว่าจะเป็นแก้ไขในเรื่องรูปแบบ เช่น ชื่อคู่ความ วันเวลา หรือแก้ไขในเนื้อหา คือแก้ไขในข้อเท็จจริงที่เสนอมาในคำร้อง ผู้ยื่นคำร้องควรจะต้องขออนุญาตจากศาลก่อน และในกรณีที่คดีนั้นเป็นคดีที่มีข้อพิพาท การแก้ไขคำร้องนั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก่อน นอกจากนี้การแก้ไขคำร้องควรจะต้องมีการกำหนด

¹⁰ เพิ่งอ้าง , น. 237.

¹¹ เพิ่งอ้าง , น. 260.

ระยะเวลาในการแก้ไขคำร้องด้วยเพื่อไม่ให้เกิดความได้เสียในการพิจารณาคดี เช่นในกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 180 บัญญัติว่า “การแก้ไขคำฟ้องหรือคำให้การที่คู่ความเสนอต่อศาลไว้แล้วให้ทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลก่อนวันชี้สองสถาน หรือก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ในกรณีที่ไม่มีวันชี้สองสถานวันแต่มีเหตุอันสมควรที่ไม่อาจยื่นคำร้องได้ก่อนนั้นหรือเป็นการขอแก้ไขในเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดหลงเล็กน้อย” และการแก้ไขคำร้องนั้นหากไม่ใช่คดีฝ่ายเดียวต้องส่งสำเนาคำร้องให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน ก่อนกำหนดนัดพิจารณาคำร้องนั้น¹² ซึ่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2546 นั้น ได้กำหนดไว้ในข้อ 14 วรรค 2 กำหนดว่า “ผู้ร้องจะขอแก้ไขคำร้องก็ได้ แต่ต้องเป็นสาระสำคัญอันควรแก่การแก้ไขและเกี่ยวกับเรื่องเดิมโดยทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาล” และวรรค 3 ให้คำขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องนั้น อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะอนุญาตหรือไม่ก็ได้ ซึ่งบทบัญญัติในการแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องในลักษณะดังกล่าวไม่มีความครอบคลุมและชัดเจน และข้อกำหนดดังกล่าวควรกำหนดเรื่องระยะเวลาที่อนุญาตให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องเพื่อไม่ให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบในการดำเนินคดี ถึงแม้ว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีอำนาจในการเรียกเอกสาร หรือพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้อยู่แล้วก็ตาม แต่ก็ควรให้คู่ความมีสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ก่อน ตามหลักการการให้สิทธิคู่กรณีแสดงความเห็นของตนก่อนการพิจารณาคดี

นอกจากนี้ข้อความที่ว่า “และเกี่ยวกับเรื่องเดิม” นั้น ซึ่งการใช้คำว่า “และ” แสดงว่าการแก้ไขคำร้องนั้นต้องเป็นสาระสำคัญและเกี่ยวข้องกับเรื่องเดิมด้วย เกิดปัญหาว่าหากไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องเดิมแต่เป็นประเด็นที่มีความสำคัญในการชี้ขาดคำร้องได้ หากคู่ความขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินการอย่างไร และบทบัญญัติในลักษณะดังกล่าวไม่พบในระบบกฎหมายเยอรมันและออสเตรีย

3.5 การสิ้นสุดคดี

เมื่อมีการยื่นคำร้องต่อศาลแล้วคดีก็จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตามขั้นตอนของวิธีพิจารณา แต่บางกรณีก็อาจมีเหตุที่ทำให้คดีสิ้นสุดลงได้ อาจเป็นเพราะโจทก์ขาดความเอาใจใส่ในคดีของตนการสิ้นสุดคดีก็อาจเกิดขึ้นได้ การสิ้นสุดของคดีอาจเกิดขึ้นได้โดยคู่ความเป็นผู้กำหนดตามหลักการกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยคู่ความ (Dispositionsgroundsatz) หรือสิ้นสุดคดีโดยศาลเป็นตามไป ตามหลักการกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยศาล (Offizialmaxime) ซึ่งการสิ้นสุดของคดีในช่วงก่อนที่

¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 181 (1)

จะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นอาจเกิดขึ้นได้จากการถอนคำร้อง, การทิ้งคำร้อง และการปฏิเสธไม่รับคำร้อง

3.5.1 การถอนคำร้อง

การถอนคำร้องนั้น ในระบบกฎหมายเยอรมันในปัจจุบันเห็นว่าการถอนคำร้องจะ กระทำได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับคดีแต่ละประเภท ในกรณีที่คดีนั้นเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญ ก็ย่อมไม่มีความจำเป็นที่จะห้ามการถอนคำร้อง แต่ถ้าคดีนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะก็อาจจะถอนคำร้องไม่ได้¹³ ในบางคดีในรัฐธรรมนูญด้วยศาลรัฐธรรมนูญก็ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าให้สามารถถอนคำร้องได้โดยขึ้นอยู่กับคู่ความเป็นผู้กำหนด เช่น คดีเกี่ยวกับประธานาธิบดีและคดีฟ้องผู้พิพากษา ส่วนในกรณีที่มิใช่ประโยชน์สาธารณะนั้น การถอนคำร้องจะต้องได้รับความยินยอมจากศาลรัฐธรรมนูญด้วย ยกตัวอย่างเช่น¹⁴ คดีที่ฟ้องจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานและคดีเกี่ยวกับพรรคการเมืองในกรณีนี้ การถอนคำร้องจะต้องได้รับความยินยอมจากศาลรัฐธรรมนูญ เพราะคดีเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะ, เรื่องร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญ การถอนคำร้องนั้นให้ถือว่าเป็นสิทธิของผู้ยื่นคำร้องที่จะถอนคำร้องได้, คดีข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ขององค์กรสูงสุดตามรัฐธรรมนูญก็ดี การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดกับรัฐธรรมนูญก็ดี เรื่องเหล่านี้ย่อมมีพื้นฐานอยู่บนผลประโยชน์สาธารณะ ดังนั้นการขอถอนคำร้องจะต้องได้รับความยินยอมจากศาลรัฐธรรมนูญก่อน อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติศาลอาจจะอนุญาตให้ถอนคำร้องได้ ถ้าหากศาลเห็นว่าการดำเนินการกระบวนการพิจารณาต่อไปนั้นมีประโยชน์สาธารณะเกี่ยวข้อง

ส่วนในระบบกฎหมายออสเตรเลียนั้น รัฐบัญญัติว่าศาลรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐออสเตรเลีย มาตรา 19 (3) ได้กำหนดให้ในกรณีที่ตุลาการผู้รับผิดชอบสำนวนมีคำขอ องค์คณะอาจมีมติในการประชุมโดยไม่เปิดเผยสาธารณะได้ โดยไม่ต้องดำเนินการพิจารณาต่อไป และไม่ต้องดำเนินการกระบวนการพิจารณาโดยวาก่อนหน้านั้นก็ได้ ในกรณีดังต่อไปนี้ ข้อ(3) 3) กรณีที่ระบับกระบวนการพิจารณาเนื่องจากการถอนคำร้องหรือไม่มีประโยชน์ หากพิจารณาจากกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในระบบกฎหมายออสเตรเลียให้เรื่องการถอนคำร้องหรือคดีไม่มีประโยชน์แก่การพิจารณานั้นเป็นดุลพินิจของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาว่าการถอนคำร้องนั้นสมควรหรือไม่

¹³ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 4, น.49.

¹⁴ บรรเจิด สิงคะเนติ, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 1, น.167.

ในระบบกฎหมายไทย ในช่วงแรกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญด้วยวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้คำร้องที่ได้ยื่นแล้ว ผู้ร้องจะถอนในเวลาใดก่อนที่ศาลจะมีคำวินิจฉัยหรือคำสั่งก็ได้ ซึ่งการกำหนดให้มีการถอนคำร้องในลักษณะดังกล่าวนี้จะพบว่า การถอนคำร้องในลักษณะนี้เป็นไปตามหลักการกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยคู่ความ แต่ด้วยเหตุที่คดีรัฐธรรมนูญนั้นในบางคดีเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ การใช้หลักการกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยคู่ความจึงไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะใช้กับการถอนคำร้อง แต่ควรจะใช้หลักการกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยศาลมาผสมผสาน โดยให้เป็นดุลพินิจของศาลในบางคดีที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ ต่อมาได้มีนักวิชาการได้ทำรายงานการวิจัยและเสนอรายงานการวิจัยเรื่องวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญฯ ปัจจุบันในเรื่องการถอนคำร้องได้รับการแก้ไขแล้วในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พุทธศักราช 2546 ข้อ 7 วรรค 1 กำหนดให้กรณีผู้ร้องขอถอนคำร้อง ศาลอาจพิจารณาสั่งจำหน่ายคำร้องนั้นก็ได้ ซึ่งจากข้อกำหนดดังกล่าวกำหนดให้กรณีผู้ร้องขอถอนคำร้องเป็นกรณีที่อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะรับหรือปฏิเสธการถอนคำร้องนั้นได้ แต่อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการถอนคำร้องควรกำหนดให้ชัดเจนและควรกำหนดระยะเวลาการถอนคำร้องด้วย ซึ่งกรณีที่น่าคิดคือว่าหากศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคดีไปจนกระทั่งจะมีการประกาศคำวินิจฉัยแล้ว หากผู้ร้องประสงค์จะถอนคำร้องในคดีที่ไม่มีประโยชน์สาธารณะแต่อย่างใด แต่เป็นคดีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเฉพาะผลประโยชน์ส่วนตัวของผู้ร้องเท่านั้น ศาลรัฐธรรมนูญจะใช้ดุลพินิจอย่างไรในการพิจารณาการถอนคำร้อง

3.5.2 การปฏิเสธไม่รับคำร้อง

การปฏิเสธไม่รับคำร้องนั้น ในระบบกฎหมายเยอรมันมีหลักการปฏิเสธคำร้องในชั้นต้น (Abweisung a limine) การปฏิเสธคำร้องในชั้นต้นหมายความว่า การไม่รับคำร้องไว้พิจารณาของศาล โดยศาลจำเป็นต้องพิจารณาในรายละเอียดในทางเนื้อหาของคำร้องทั้งหมด หลักปฏิเสธคำร้องในชั้นต้นนั้น เป็นกรณีที่ศาลเห็นว่าคำร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญนั้นปรากฏอย่างชัดเจนว่า เป็นคำร้องที่ผู้ร้องไม่มีสิทธิยื่น หรือยื่นเกินกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดหรือกรณีที่คำร้องนั้นปราศจากเหตุผลในทางกฎหมายอย่างชัดแจ้ง กรณีนี้ให้ศาลพิจารณาปฏิเสธคำร้องได้¹⁵ ดังนั้น เมื่อมีการยื่นคำร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญสามารถที่จะปฏิเสธไม่พิจารณาคำร้องด้วยมติเอกฉันท์โดยทำเป็นคำสั่งได้ หากคำร้องนั้นขัดต่อเงื่อนไขในเชิงรูปธรรมอย่างชัดแจ้ง เช่นไม่อยู่ใน

¹⁵ เฟิงอ้าง, น.268.

เขตอำนาจศาลหรือผู้ร้องไม่ใช่ผู้มีสิทธิเริ่มคดี หรือคำร้องนั้นปราศจากเหตุผลอย่างสิ้นเชิง หากศาลได้ชี้ให้ผู้ร้องได้เห็นถึงความไม่ชอบด้วยเงื่อนไขเชิงรูปในการยื่นคำร้องหรือความไม่มีเหตุผลอย่างสิ้นเชิงของคำร้องแล้ว ศาลไม่จำเป็นต้องให้เหตุผลในคำสั่งปฏิเสธไม่พิจารณาคำร้องอีก¹⁶ ซึ่งการปฏิเสธคำร้องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการกั้นกรงคดีที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องเข้าไปพิจารณาในเนื้อหาของคดี

รัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน มาตรา 24 บัญญัติให้ศาลอาจมีคำสั่ง โดยมติเอกฉันท์ปฏิเสธไม่พิจารณาคำร้องที่ขัดต่อเงื่อนไขการดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างชัดแจ้งหรือคำร้องที่ไม่ให้เหตุผลได้ คำสั่งดังกล่าวของศาลไม่จำเป็นต้องให้เหตุผล หากผู้ยื่นคำร้องได้รับการชี้แจงให้เห็นถึงการขัดต่อเงื่อนไขการดำเนินกระบวนการพิจารณาของคำร้องหรือการไม่ให้เหตุผลในคำร้องก่อนหน้านี้แล้ว” นอกจากนี้คดีร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจปฏิเสธไม่รับคำฟ้องโดยกระบวนการพิจารณาเฉพาะได้โดยให้องค์คณะย่อย (ซึ่งประกอบด้วยตุลาการสามคน) เป็นผู้ทำหน้าที่กั้นกรงคดีว่าจะรับหรือปฏิเสธคำร้องก็ได้¹⁷

สำหรับระบบกฎหมายออสเตรเลียนั้น การปฏิเสธไม่รับคำร้องนั้น ในกรณีที่ตุลาการผู้รับผิดชอบสำนวนเห็นประจักษ์ชัดว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจ หรือคำร้องยื่นเกินระยะเวลาที่กำหนดในกฎหมาย หรือผู้ร้องไม่ได้แก้ไขข้อบกพร่องที่ตนแจ้งให้แก้ไขภายในกำหนดระยะเวลา หรือเป็นกรณีที่เนื้อหาคำร้องนั้นเคยได้รับการวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานแล้วในเรื่องดังกล่าวที่ผู้ร้องยื่นคำร้องมา หรือคำร้องนั้นไม่มีสาระแก่การพิจารณา ตุลาการผู้รับผิดชอบสำนวนอาจมีคำขอต่อของคณะให้องค์คณะมีมติยกคำร้องดังกล่าวได้¹⁸ อย่างไรก็ตามหากคำร้องดังกล่าวไม่ได้ถูกปฏิเสธในขั้นนี้ คู่ความฝ่ายตรงข้ามก็อาจจะเสนอคำแถลงโต้แย้งคำสั่งรับคำร้องของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้¹⁹

¹⁶ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, อ้างแล้ว เจริญพรที่ 4, น.50.

¹⁷ Federal Constitutional Court Act : Article 93a

“ (1) A Constitutional complaint shall require acceptance

(2) It shall be accepted

(3) in so far as it has fundamental constitutional significance,

(4) if this is indicated in order to enforce the rights referred to in Article

90(1) above; this can also be the case if the complainant suffers especially grave disadvantages as a result of refusal to decide on the complaint.”

¹⁸ รัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐออสเตรเลีย มาตรา 19, วรเจตน์ ภาคีรัตน์, อ้างแล้ว เจริญพรที่ 4, น.280.

¹⁹ <www.vfgh.gv.at/cms/vfgh-site/english/decision1.html>

ปัญหาในเรื่องการปฏิเสธไม่รับคำร้องนี้ ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งในกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไทย เนื่องจากข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฯ ข้อ 12 กำหนดแต่เพียงว่า “กรณีมีคำร้องขอให้ศาลวินิจฉัยเรื่องใด ให้ศาลตรวจและมีคำสั่งรับหรือไม่รับคำร้องไว้ดำเนินการภายในสิบวันนับแต่วันได้รับคำร้อง เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องไว้ดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจมีคำสั่งรับหรือไม่รับไว้พิจารณาในคราวเดียวกันได้” ดังนั้นจึงมีปัญหว่าหากศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิเสธไม่รับคำร้องศาลฯจะอย่างไร และให้หลักเกณฑ์อะไรในการรับหรือปฏิเสธไม่รับคำร้อง การใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคำร้องว่าจะรับหรือปฏิเสธไม่รับคำร้องโดยไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนนั้นส่งผลกระทบต่อความเป็นกลางของศาลรัฐธรรมนูญด้วย เพราะคู่ความที่ยื่นคำร้องไม่สามารถแน่ใจได้ว่าการปฏิเสธคำร้องของศาลทำด้วยความเป็นกลางหรือไม่ และการปฏิเสธไม่รับคำร้องนี้เป็นการจำหน่ายสิทธิของผู้ร้องอันเป็นผลกระทบต่อผู้ทรงสิทธิโดยตรง เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นปัญหาดังกล่าวควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนที่สุด

3.5.3 การทิ้งคำร้อง

ข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดเรื่องการทิ้งคำร้องไว้ในข้อ 7 วรรคสองว่า “กรณีที่ผู้ร้องไม่ดำเนินการตามคำสั่งศาลภายในเวลาที่กำหนดโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้ถือว่าเป็นการทิ้งคำร้อง และให้ศาลสั่งจำหน่ายคำร้อง” จากข้อกำหนดดังกล่าวถือว่าหากผู้ร้องไม่ดำเนินการตามคำสั่งศาล และไม่ทำตามภายในกำหนดระยะเวลาที่ศาลสั่งโดยไม่มีเหตุสมควรถือว่าเป็นการทิ้งคำร้องนั้น การใช้หลักทิ้งคำร้องนี้เป็นการใช้หลักการกำหนดกระบวนการพิจารณาโดยคู่ความ เนื่องจากการที่ผู้ร้องไม่ประสงค์จะดำเนินคดีต่ออาจจะใช้ช่องทางดังกล่าว เพื่อให้ศาลจำหน่ายคดีของตนเองออกจากสารบบคดีก็ได้โดยการไม่ดำเนินการตามที่ศาลสั่งภายในกำหนดเวลา ซึ่งหลักการดังกล่าวเหมาะสมกับคดีแพ่งที่คู่ความเป็นเอกชน ผลประโยชน์ทั้งหมดที่เสียไปกระทบกับบุคคลคนนั้นที่ไม่ให้ความร่วมมือกับศาล มาตรการดังกล่าวจึงใช้เพื่อให้คู่ความโดยเฉพาะโจทก์ให้ความร่วมมือกับศาล หากไม่ร่วมมือกับศาลก็จะได้รับผลกระทบต่อผลประโยชน์ของตนเอง แต่สำหรับคดีรัฐธรรมนูญนั้นมีผลประโยชน์สาธารณะอยู่ด้วย ดังนั้นหากศาลจำหน่ายคำร้องเพราะคู่ความไม่ดำเนินการตามคำสั่งศาลภายในเวลาที่กำหนด ย่อมทำให้ประโยชน์สาธารณะได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วยเป็นผลกระทบต่อส่วนรวม ดังนั้นในการนี้การทิ้งคำร้องนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าควรได้รับการแก้ไขโดยการเปิดให้ศาลมีดุลพินิจที่จะพิจารณาว่าจะจำหน่ายคำร้องในกรณีที่ผู้ร้องทิ้งคำร้องหรือไม่ก็ได้ และหากคำร้องนั้นเห็นชัดว่ากระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ศาล

รัฐธรรมนูญจะต้องดำเนินการพิจารณาต่อไปโดยไม่มีเงื่อนไข และในเรื่องการตั้งคำร้องนั้นผู้ศึกษาไม่พบในระบบกฎหมายเยอรมันและออสเตรเลีย

3.6 การกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณา

3.6.1 ระยะเวลาหรืออายุความในกฎหมาย

หากจะพิจารณาเรื่องระยะเวลาและอายุความในกฎหมายนั้นจะต้องพิจารณาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นหลัก เนื่องจากในทางแพ่งเอกชนจะต้องรักษาสิทธิของตนเองให้เป็นไปกำหนดระยะเวลาและกฎหมายแพ่งนั้นเป็นกฎหมายที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยาวนานสามารถถือเป็นบรรทัดฐานในการศึกษาและพิจารณาในเรื่องดังกล่าวได้เพื่อทำการศึกษารเปรียบเทียบในการกำหนดระยะเวลาหรืออายุความในคดีรัฐธรรมนูญ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติเรื่องอายุความไว้ในบรรพ 1 ลักษณะ 6 ตั้งแต่มาตรา 193/9 - 193-35 ซึ่งถือว่าเป็นหลักทั่วไปในเรื่องอายุความที่นำไปใช้บังคับกับเรื่องอายุความทางแพ่ง²⁰ อายุความเป็น "ระยะเวลา" อย่างหนึ่งกฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในกำหนดระยะเวลา อายุความจึงเป็นนิติเหตุ ที่ก่อให้เกิดผลทางกฎหมายเพราะหากล่วงพ้นกำหนดเวลาแล้วจะเป็นเหตุให้สิทธิเรียกร้องนั้น "ขาดอายุความ" ได้ และเมื่ออายุความเป็นกำหนดระยะเวลาอย่างหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 5 จึงต้องนำมาใช้บังคับกับเรื่องการนับอายุความด้วย

อายุความคือ ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดบังคับไว้ให้ใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลภายในกำหนดเวลา ถ้าหากปล่อยทิ้งไว้นานจนเกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว จะทำให้เกิดผลเสียหายแก่เจ้าของสิทธิเรียกร้องนั้นได้ ซึ่งเรียกว่า "สิทธิเรียกร้องขาดอายุความ"

เหตุผลของกฎหมายในเรื่องอายุความ อาจพิจารณาได้ 3 ประการดังนี้คือ

²⁰ กำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), น.81,82,85.

1) พิจารณาในแง่ของรัฐ

การกำหนดเรื่องอายุความไว้เป็นนิตินโยบายของรัฐที่จะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงแน่นอนในสิทธิต่าง ๆ ของบุคคล อันเป็นการปรามมิให้นำเรื่องราวที่เกิดขึ้นมานานแล้วมาฟ้องร้องต่อกัน เพราะเรื่องที่เกิดขึ้นมานานแล้วนั้นย่อมเป็นการยุ่งยากมากสำหรับเจ้าหนี้ และหรือลูกหนี้ ในการที่จะหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ต่อกัน แม้พยานหลักฐานที่มีอยู่ก็อาจสูญหาย หรือคลาดเคลื่อนไปได้ ซึ่งทำให้การวินิจฉัยคดีนั้นเกิดความเป็นธรรมได้ยากยิ่ง กฎหมายจึงกำหนดเรื่องอายุความไว้เพื่อตัดปัญหาเหล่านี้

2) พิจารณาในแง่ของเจ้าหนี้

เหตุผลที่กฎหมายกำหนดเรื่องอายุความไว้ก็เพื่อเป็นโทษสำหรับเจ้าหนี้ที่ปล่อยปละละเลย ไม่ใช้สิทธิเรียกร้องของตนเสียที จนกระทั่งเลยกำหนดอายุความที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งทำให้ลูกหนี้เกิด "สิทธิปฏิเสธ" ขึ้น ดังนั้นกำหนดอายุความจึงเป็นเครื่องกระตุ้นให้เจ้าหนี้ต้องรีบใช้สิทธิเรียกร้องของตนภายในกำหนด

3) พิจารณาในแง่ของลูกหนี้

กำหนดอายุความจะช่วยปลดเปลื้องภาระของลูกหนี้ในอันที่จะต้องเก็บหลักฐานในการชำระหนี้ไว้ ทำให้ลูกหนี้ไม่ต้องเก็บหลักฐานเหล่านั้นไว้จนตลอดชีวิต เพราะเมื่อพ้นกำหนดอายุความตามกฎหมายแล้ว ลูกหนี้ก็สามารถปฏิเสธการชำระหนี้ได้ด้วยเพียงแต่ยกข้อต่อสู้ว่าหนี้ขาดอายุความเท่านั้น

ในทางมหาชนนั้นไม่มีเรื่องอายุความแต่ถือว่าเป็นเรื่องระยะเวลาในการฟ้องคดี ซึ่งแท้จริงแล้วอายุความก็ถือเป็นระยะเวลาประเภทหนึ่ง ในคดีปกครองก็ได้กำหนดระยะเวลาในการยื่นคำฟ้องอย่างละเอียดไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง เช่น

มาตรา 49 ก็ได้กำหนดให้การฟ้องคดีปกครองจะต้องยื่นฟ้องภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี หรือนับแต่วันที่พ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้มีหนังสือร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและไม่ได้รับหนังสือชี้แจงจากหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือได้รับแต่เป็นคำชี้แจงที่ผู้ฟ้องคดีเห็นว่าไม่มีเหตุผล แล้วแต่กรณี เว้นแต่จะมีบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 51 บัญญัติว่า การฟ้องคดีตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (3) หรือ (4) ให้ยื่นคำฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี แต่ไม่เกินสิบปี นับแต่วันที่มิเหตุแห่งการฟ้องคดี

มาตรา 52 การฟ้องคดีปกครองที่เกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะหรือสถานะของบุคคลจะยื่นฟ้องเมื่อใดก็ได้ การฟ้องคดีปกครองที่ยื่นเมื่อพ้นกำหนดเวลาการฟ้องคดีแล้ว ถ้าศาล

ปกครองเห็นว่าคดีที่ยื่นฟ้องนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือมีเหตุจำเป็นอื่นโดยศาลเห็นเองหรือ คู่กรณีมีคำขอ ศาลปกครองจะรับไว้พิจารณาก็ได้ เป็นต้น

การบัญญัติกำหนดระยะเวลาดังกล่าวข้างต้นนี้ทำให้ศาลปกครองไม่เกิดปัญหาในเรื่องการนำคดีมาฟ้องล่าช้าหรือการเกิดความไม่มั่นคงในสิทธิตามกฎหมายดังเช่นที่เกิดขึ้นกับคดีบางประเภทในศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุผลและประโยชน์ในการกำหนดระยะเวลาหรืออายุความที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วนั้นจะเห็นได้ว่า ระยะเวลาในการยื่นคำร้องสำหรับคดีศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีความสำคัญมากเพราะในแง่ของนิตินโยบายนั้น การกำหนดเรื่องอายุความไว้เป็นนิตินโยบายของรัฐที่จะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงแน่นอนในสิทธิต่าง ๆ ของบุคคล อันเป็นการปราชญ์ให้น่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นมานานแล้วมาฟ้องร้องต่อกัน ซึ่งหากไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้องไว้ก็จะทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยและความมั่นคงแน่นอนในสิทธิได้ ดังที่จะอธิบายถึงปัญหาในการกำหนดระยะเวลาในหัวข้อต่อไป

3.6.2 ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาตามกฎหมาย

ดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วในเรื่องหลักการปฏิเสธคำร้องในชั้นต้นว่า เมื่อมีคำร้องยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลมีหน้าที่ที่จะต้องพิจารณาคำร้องว่าจะรับหรือปฏิเสธ และการปฏิเสธต้องเป็นกรณีที่ศาลเห็นว่าคำร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญนั้นปรากฏอย่างชัดเจนว่า เป็นคำร้องที่ผู้ร้องไม่มีสิทธิยื่นหรือยื่นเกินกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเรื่องระยะเวลาในการยื่นคำร้องนั้นเป็นเหตุหนึ่งที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้ปฏิเสธไม่รับคำร้อง และเป็นกรณีที่คำร้องนั้นมีกฎหมายกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้อง

ในระบบกฎหมายเยอรมันนั้น มีการกำหนดเงื่อนไขเวลา(Frist)ในการเสนอคำร้อง ตัวอย่างเช่นในคดีการวินิจฉัยข้อพิพาทระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญ²¹ มาตรา 64 วรรค 3 ของรัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์²² ได้บัญญัติว่า ผู้ร้องจะต้องยื่นคำร้องภายใน 6 เดือนหลังจากที่ผู้ยื่นคำร้องได้ทราบถึงการกระทำหรือการละเว้นการกระทำดังกล่าว การนับระยะเวลาดังกล่าวให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้ร้องได้ทราบการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่เป็นเหตุแห่งคดี

²¹ ตามกฎหมายพื้นฐานของเยอรมันหรือรัฐธรรมนูญ มาตรา 93 วรรค 1

²² Federal Constitutional Court Act : Article 64 (3) The applicant must be made within six months of the act or omission complained of becoming known to the applicant

ดังกล่าว กรณีในคดีการวินิจฉัยข้อพิพาทระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญนี้ ผู้ร้องต้องใช้สิทธิภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว หากไม่มีการใช้สิทธิภายในระยะเวลาดังกล่าวตามที่กฎหมายกำหนด หากมีการยื่นคำร้องคดีประเภทดังกล่าวนี้ต่อศาลเลยกำหนดระยะเวลาที่กำหนด ศาลมีอำนาจปฏิเสธคำร้องได้ การกำหนดระยะเวลาดังกล่าวนี้นี้กฎหมาย²³ ทั้งนี้เพื่อประสงค์ให้มีการใช้สิทธิต่อการกระทำหรือการละเว้นการกระทำภายในระยะเวลาที่กำหนดเพื่อผลประโยชน์ของความมั่นคงในทางกฎหมายและเพื่อการดำเนินการกระบวนการทางการเมืองจะได้ปราศจากข้อพิพาทที่อาจจะเกิดขึ้นตามมา ซึ่งการกำหนดเงื่อนไขเวลาในการยื่นคำร้องดังกล่าวไม่พบในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

นอกจากนี้ยังพบการกำหนดเงื่อนไขเวลาในการยื่นคำร้องในกรณีอื่น ๆ อีก เช่นในการยื่นคำร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน กรณียื่นคัดค้านคำตัดสินของศาลยุติธรรมและศาลปกครองต้องยื่นภายใน 1 เดือน ศาลรัฐธรรมนูญถึงจะมีอำนาจในการรับคำร้องทุกข์ดังกล่าวได้²⁴ และถ้าคำร้องทุกข์ไม่สามารถยื่นภายในกำหนดได้โดยไม่ใช้ความผิดของผู้ร้อง ผู้ร้องจะต้องร้องขอศาลให้อนุญาตให้ยื่นคำร้องใหม่ การยื่นคำร้องใหม่นั้นจะต้องยื่นภายใน 2 สัปดาห์หลังจากเหตุขัดขวางการยื่นคำร้องสิ้นสุดลง²⁵ เป็นต้น

ปัญหาที่น่าขบคิดอีกประการหนึ่งคือการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้องของแต่ละประเภทคดี หากผู้ร้องนำเรื่องมาเสนอต่อศาลภายหลังจากมีการกระทำหรือละเว้นการกระทำ 10 ปี แล้วศาลรัฐธรรมนูญไทยจะดำเนินการอย่างไร เช่นตัวอย่างกรณีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 47/2547 พันตำรวจเอกสุรพงษ์ ใผนวลสมาชิกวุฒิสภากับคณะได้มีหนังสือขอให้ประธานรัฐสภาเสนอเรื่อง พร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย กรณีการ

²³ สมคิด เลิศไพฑูรย์ และบรรเจิด สิงคะเนติ, รายงานการวิจัย เรื่อง เขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไทยตามมาตรา 264 และ 266 เสนอ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ 2543, น.101.

²⁴ Federal Constitutional Court Act : Article 93(1)sentence 1 " A constitutional complaint shall be lodged and substantiated within one month. This time-limit shall commence with the service or informal notification of the complete decision,....."

²⁵ Federal Constitutional Court Act : Article 93(2) " If a complainant was unable to comply with this time-limit through no fault of his own, he shall on request be granted restitutio in integrum. This request shall be made within two weeks of the hindrance's disappearance."

ใช้อำนาจของกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและวุฒิสภา ในการเลือกผู้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งในกรณีดังกล่าวคุณหญิงจรวรรณ เมณฑการ ได้รับเลือกให้เป็นผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินแล้วเป็นระยะเวลาประมาณ 1 ปี 7 เดือนก่อนที่จะมีการยื่นคำร้องและมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2547 ว่ากระบวนการสรรหาไม่ถูกต้องให้วุฒิสภากำหนดสรรหาใหม่ ปัญหาเรื่องหนึ่งในคำวินิจฉัยนั้นนอกเหนือจากปัญหาเรื่องเขตอำนาจก็คือปัญหาเรื่องระยะเวลาในการเสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุที่ว่าคุณหญิงจรวรรณ ได้ดำรงตำแหน่งมาแล้วเป็นระยะเวลา 1 ปี 7 เดือน ปฏิบัติงานต่าง ๆ ในตำแหน่งจำนวนมาก เมื่อมีการยื่นคำร้องว่ากระบวนการสรรหาไม่ถูกต้อง ก็มีผลทำให้งานที่คุณหญิงจรวรรณได้ทำไปแล้วจะมีผลในทางกฎหมายอย่างไร และเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งที่ได้รับไปจะมีผลอย่างไร ต้องคืนหรือไม่ และมีปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย และการไม่มีการกำหนดระยะเวลา ก็อาจจะมีผู้ใช้อำนาจในการเมืองแทรกแซง หากผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินปฏิบัติงานขัดผลประโยชน์ผู้มีอำนาจทางการเมือง ก็อาจจะการมียื่นคำร้องในลักษณะดังกล่าว ทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งไม่สามารถมีความมั่นใจในการทำงานได้และไม่มีความมั่นคงในการดำรงตำแหน่งดังกล่าวได้ ดังนั้นผู้ศึกษามีความเห็นว่าการยื่นคำร้องในคดีลักษณะดังกล่าวนี้นั้น ควรมีกำหนดระยะเวลาให้ผู้ที่มีสิทธิยื่นคำร้องให้ยื่นเรื่องภายในกำหนดเวลา หากไม่ยื่นภายในกำหนดเวลาแล้วถือว่าไม่ประสงค์ใช้สิทธิ ศาลมีอำนาจยกคำร้องได้ อย่างเช่นกรณีกระบวนการสรรหาเลือกผู้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินก็ควรกำหนดให้ยื่นคำร้องก่อนดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจการแผ่นดิน หากไม่ยื่นก่อนกำหนดดังกล่าวให้ถือว่าผู้ยื่นคำร้องหมดสิทธิคัดค้านกระบวนการสรรหาฯ หากในกรณีนี้มีการกำหนดระยะเวลาในการคัดค้านการใช้อำนาจของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและวุฒิสภาในกระบวนการสรรหาฯ กรณีปัญหาดังกล่าวก็จะไม่เกิดขึ้น

การกำหนดระยะเวลาของคดีมีประโยชน์ดังนี้คือ

- 1) ทำให้พยานหลักฐานที่นำเสนอต่อศาลมีความสมบูรณ์ เนื่องจากคดีเพิ่งเกิดในระยะเวลาไม่นานทำให้คู่ความและศาลสามารถหาพยานได้ง่าย
- 2) ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในสิทธิในทางรัฐธรรมนูญ ซึ่งในบางกรณีเป็นการพิจารณาในเรื่องกฎหมายที่ใช้บังคับภายในประเทศ ซึ่งในเรื่องดังกล่าวนี้กฎหมายต้องการความมั่นคงในการบังคับใช้ การกำหนดระยะเวลาทำให้เกิดความมั่นคงในทางกฎหมายขององค์กรหรือผู้ดำรงตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ เช่น กรณีผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินที่เป็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น

3) ทำให้ผู้ร้องกระตือรือร้นในการรักษาสិทธิของตนเอง ไม่ปล่อยปะละเลยคดีของตนเอง

4) การกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้องทำให้คดีที่ขึ้นสู่ศาลอาจลดลงได้

ในเรื่องการกำหนดระยะเวลาการยื่นคำร้องในบางคดีนั้น อาจารย์วรเจตน์ได้เคยเสนอเรื่องดังกล่าวไว้ในร่าง(ต้นแบบ) ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ 2 วิธีพิจารณาเฉพาะคดี หมวด 1 กระบวนพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 266 ในข้อ 37 วรรค 3 เขียนร่างบทบัญญัติไว้ว่า คำร้องตามวรรคหนึ่งต้องกระทำภายในหกเดือน นับแต่ผู้ร้องรู้ถึงการกระทำ การงดเว้นกระทำหรือการใช้อำนาจของผู้ถูกร้องซึ่งกระทบกระเทือนอำนาจหน้าที่ของผู้ร้อง"²⁶ ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐธรรมนูญจะต้องกำหนดระยะเวลาหรือเงื่อนไขเวลาในการยื่นคำร้องในคดีประเภทต่าง ๆ ที่จำเป็นโดยด่วนเพื่อมิให้เกิดปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยและความไม่มั่นคงในสิทธิของผู้ดำรงตำแหน่งต่างขององค์กรตามรัฐธรรมนูญต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้มีการดำเนินคดีอย่างรวดเร็วและยุติธรรม ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

²⁶ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, ข้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น.244.